

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Cap. I. An lux primo die creata spiritualis, vel sensibilis fuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

LIBER SECVNDVS. DE SINGVLORVM SEX DIE- RVM OPERIBVS, ET SEPTIMI DIEI REQVIE.

Vo in primis notanda sunt. Primum est inter corpora vniuersi quaedam esse simplicia, & alia mista. Priora sunt celi, & elementa, ex quibus, vt Philosophi censent, vniuersum primario, & quasi essentialiter componitur, quia primarius ordo vniuersi secundum hanc corpora attenditur, & quia in illis corporibus prius factum est vniuersum actu & in se, & per propriam creationem. Mista vero ex elementis constant, & in simplicibus corporibus virtute continentur, & iuxta participationem illorum in vniuerso collocantur, ideo ad constitutionem vniuersi secundario pertinere dicuntur. Quod quidem secundum ordinem situm, qui ad unitatem vniuersi inter corpora, ex quibus constat, precipue consideratur: non secundum ordinem perfectionis accipiendum est, nam in hac mista corpora regulariter, seu ex genere suo superant simplicia. Vnde etiam fit, vt licet corpora simplicia productionis, seu executionis ordine fuerint priora, nihilominus ordine intentionis priora sint mista, nam ad illorum generationem, & conseruationem simplicia ordinata sunt, & omnia tandem propter hominem, qui supremum gradum inter mista continet, facta sunt. In praesentia autem materia de his corporibus secundum ordinem executionis tractamus, & ideo in praecedenti libro dictum est de creatione vniuersi prout ex simplicibus corporibus constat, in hoc vero de alijs operibus, quae ad productionem, & conseruationem mistorum ad creatorem vniuersi in eius exordio facta sunt, dicendum superest. Quia vero haec opera non simul, sed per successionem sex dierum a Deo sunt facta, ideo sigillatim etiam, & per singulos dies a nobis sunt explicanda.

Secundo aduertere oportet, in productione vniuersi tria opera distingui à Theologis, scilicet creationis, formationis, seu distinctionis, & ornatus. Hanc operum diuisionem tradit D. Th. 1. p. q. 65. in princ. & latius explicat q. 70. a. 1. Habetque fundamentum in verbis Scripturae, nā Gen. 1. de opere creationis dicitur: *In principio creauit Deus*, & c. Et de opere distinctionis: *Diuisit lucem à tenebris*, & *Diuidit aquas ab aquis*, & iterum, *Congregentur aquae, quae sub celo sunt in locum vnum. & appareat arida*. Quae verba opus cuiusdam distinctionis significant. De opere vero ornatus intelligit D. Thomas verba illa quarti diei, *Fiant luminaria in firmamento caeli*. Expresius vero in initio cap. secundi, fit mentio ornatus in verbis illis: *igitur perfecti sunt caeli, & terra, & omni ornatu eorum*. Adeoque inter opera distinctionis, & ornatus, D. Thomas distinguit, vt tribus primis diebus opus distinctionis, alijs vero tribus vltimis opus ornatus attribuat, vt ex initio q. 67. & 70. manifestum est. Si quis tamen consideret Scripturae verba etiam in opere quarti diei, distinctionem indicat, cum dicit, *Et diuidit diem, & noctem, & sunt in signa, & tempora, & dies, & annos*. *Quare de opere sex dierum.*

Et è conuerso etiam in opere diei primae opus ornatus per illa verba significari potest, *fiat lux*. Sicut in quarta significari dicitur per illa verba, *fiant luminaria*. est enim eadem ratio. Idemque est de illis verbis secundae diei, *fiat firmamentum*, & de illis tertiae diei, *Germinet terra herbam viuentem*, & c. Nam si productio animalium quinta & sexta die facta, pertinet ad ornamentum terrae, aquae & aeris: cur productio vegetabilium facta tertia die ad ornamentum terrae non pertinebit? Quod enim animalia localiter moueantur, & ex ea parte vel maior, vel notior fit eorum ornatus: non impedit quominus etiam vegetabilia ornent terram, pulchriorem, & delectabiliorem illam reddendo, etiam si in illa fixa sint, & quiescant. Præterquam quod etiam vegetabilia suum proprium motum habent, quo secundum augmentum, & diminutionem locum etiam quo modo mutant, & varios colores induunt, quae varietas, & ad ornatum pertinet, & illum satis manifestat. Accedit, quod illa duo, scilicet, distinctio, & ornatus vix possunt opere se iungi. Nam distinctio (vt D. Thomas dicit) fit formando, & perficiendo, quod informe erat, & ideo etiam è conuerso ornatus non fit sine aliqua distinctione inter ea, quae ad ornatum pertinent, vel inter id, quod ornatur, & quo ornatur. Et hoc videtur etiam colligi ex citatis verbis Scripturae, *fiat & diuidat* quae simul coniunguntur. Idemque colligi potest ex verbis citatis in principio cap. 2. vbi solus ornatus additur perfectioni, id est, creationi caeli, & terrae. Et ita etiam Magist. in 2. dist. 12. in principio, & cap. penultimo & vltimo nihil distinguere videtur inter opus distinctionis, & ornatus. Vnde dicere possumus, illa duo non tam re, quam ratione, seu habitudine distingui, nam ornatus dicitur per habitudinem ad rem quae formatur seu perficitur: distinctio vero est quasi relatio consequens per habitudinem ad alia. Vnde licet fortasse per quādam accommodationem ornatus tribus vltimis diebus, & distinctio tribus prioribus attribuat, quia in eis magis relucet: nihilominus, quia in re ipsa aliquid distinctionis, & ornatus in singulis diebus apparet, ideo singulorum dierum opera explicando, simul & indiuise de his duobus operibus dicemus.

CAPVT I.

An lux primo die creata spiritualis, vel sensibilis fuerit.

PRimi diei opus ferè vnicum fuit lucis productio, illis verbis significata, *Dixit autem Deus, fiat lux, & facta est lux*, quae ex parte opus hoc ad ornatum mundi pertinet, vt iam tetigi, & statim amplius ex re ipsa, & ex Patribus explicabo. Dixi autem, hoc opus fuisse ferè vnicum, & non simpliciter esse vnicum, quia statim additur, *Et diuisit lucem à tenebris*, quod ad opus distinctionis pertinet: tamen, quia haec diuisio non aliter facta est, quam producendo lucem, ideo solum fuit quasi quid

F 2

confe-

Quo tandem modo admittenda sint quae descripti opera scripsit D. Th.

Verbum fiat
in Gen.
1. quod im-
portet.

consequens ad illam, & ideo vtrunque pro eodem opere computamus. Circa illa autem verba, quibus hæc actio Dei describitur, scilicet *dixit, fiat, & factum est*, multa ab expositoribus Genesis tractantur, quæ nobis necessaria non sunt. Satis enim certum est, illis verbis non significari aliquid sensibile Dei verbum, quod dixerit, *fiat*, quia nec tunc erant creaturæ, quæ sensibile verbum audire possent, ut ibi Basiliius adnotavit, nec sensibile verbum productioni lucis natura sua inferuebat, neque oportebat tunc illud tanquam instrumentum ad lucem creandam miraculose sumere. Ait autem Theodoret. quæ. 9. in Gen. potuisse Deum vi voce sensibili propter inuisibiles virtutes, ut efficaciam diuini imperij agnoscerent. Sed profecto Angeli, ut ait August. libr. 11. de Ciuit. cap. 29. non addiscunt per sensibilia verba, sed per intelligentiam, vel reuelationem mere spirituales. Vnde melius ibidem ait illo verbo solum significari diuinum imperium internum spirituale, quo efficaciter vocat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt. An vero ille actus imperij immediatè sit actus intellectus, ut verbum, *dixit*, indicat, vel sit actus voluntatis, iuxta illud Psalm. 113. & 134. *Omnia quæcumque voluit fecit*. Et an effectio ad extra sit immediatè ab hoc imperio, vel à potentia exequente, iuxta illud Sap. 11. *Subest tibi cum volueris posse*, quæstiones sunt generales, & alibi tractate.

Quæstiones
varia aliò
remissa.

2.

Vide in pra-
cedenti par-
te de Deo,
tract. 1. l. 3. c. 9.
& disp. 30.
Metaph. lect.
27. n. 37.
Augustini
sententia
quod lux il-
la fuerit
spiritualis.

Eius funda-
mentum.

Tota ergo difficultas huius operis est in explicanda luce, quæ hoc die facta dicitur, quæ scilicet, vel quid fuerit, nam si hoc declaratur, qualis etiā fuerit diuisio lucis à tenebris, facilius intelligitur. Duo autem sunt præcipue tractanda, primum in hoc cap. an lux illa spiritualis fuerit, vel materialis, secundum in sequenti quanam fuerit in quocunque ordine constituitur. Circa primum est celebris sententia Augusti, asserentis lucem illam fuisse spirituales, & angelicam. Ita docet libr. 11. de Ciuit. cap. 7. & 9. ubi cum aliqua dubitatione loquitur alijs vero locis idem constanter affirmat, ut videre licet libr. 1. Gen. ad liter. cap. 3. & 9. vsque ad finem, & libr. 4. à cap. 21. vsque ad 28. maxime vero in Imperf. cap. 5. & idem habet libr. 22. contr. Faust. cap. 10. & libr. 1. contr. aduersarium legis & Prophetarum, cap. 10. 11. ac 12. Fundamentum Augusti in summa est, quia Scriptura potest de spirituali luce proprie, & sine metaphora intelligi, quia lux spiritualis verior, & certior est quam materialis, ut dicit in dicto cap. 5. Imperf. ergo sine metaphora possunt illa verba de luce spirituali intelligi. Ergo ita sunt intelligenda. Hanc consequentiam probat dupliciter, primo in dicto loco de Ciuit. quia Angeli creati sunt intra illos sex dies, quia initium creandi fuit illorum dierum principium, neque post illos sex dies, imo nec post quartum diem, quando facta sunt astra, quia tunc Angeli iam laudabant Deum Job 38. Neque etiam sub operibus secundi & tertij diei continentur, ut constat ex verbis Genes. ergo fuerunt opus primi diei, & per lucem significantur. Secundo idem probat in alijs locis, quia explicari non potest, quæ lux materialis tunc creari potuerit. Quia sol cum sua luce creatus fuit quarto die, ergo lux illa primi diei non fuit lux Solis, neque alia probabiliter cogitari potest. Præsertim, quia si lux illa materialis fuit, etiam diuisio inter diem, & tenebras de materialibus debet intelligi, nulla autem alia lux fuit causa diuisionis inter diem & tenebras, nisi lux Solis, ergo non potest opus huius diei de illa luce, vel diuisione materiali intelligi. Et hanc Augustini sententiam maxime defendit Rupertus l. 1. in Gen. cap. 10. Quia addit coniecturam, quia si lux illa fuisset materialis, & alia à luce Solis tribus tantum diebus durasset, nam creato sole quarto

Rupertus
iellurapro-
eandem sen-
tentia.

die euauisset. Hoc autem nec docet, nec est consentaneum intentioni Moysis, qui effectiorem mundi permanentis & stabili describere voluit. Eandem sententiam sequutus est Eucherius libr. 1. in Gen. ca. 2. Citantur etiam pro hac sententia Iudorus de summo bo. 20 c. 10. Beda in Exaem. & super Gen. & Glossæ ibidem, & Magist. D. Thom. & alij Scholastici. Veruntamen hi omnes non adhaerent huic sententiæ, sed illam tolerant, & aliam non excludendo.

Est autem obscurum apud Augustinum, quæ fuerit spiritualis lux, quæ illo die, & per illa verba fuit facta, an scilicet ipsa substantia Angelorum cum suo lumine naturali, & intellectuali, eiusque creatio, an vero fuerit sanctorum Angelorum glorificatio. Nam in multis locis sentit Augustinus, Angelos creatos fuisse in primo instanti creationis mundi, & comprehensos à Moysè sub nomine cæli in verbis illis, *In principio creauit Deus cælum, & terram*, ut in superioribus retuli ex libr. 9. Confess. 9. & 16. & in Imperf. Gen. cap. 3. & libr. 1. Genes. ad liter. cap. 9. & libr. 4. cap. 32. Ergo creatio Angelorum quoad substantiam & proprietates naturales eius, non potest ad opus primi diei pertinere, siue isti dies sint naturales, siue intellectuales, ut Aug. vult, quia opera illorum debent esse distincta tam inter se, quam à creatione mundi, prout in primo instanti facta est. Quapropter probabilius videtur, cum Augustinus dicit, lucem hanc primo die factam fuisse spirituales, & angelicam, hoc intellexisse de illuminatione supernaturali facta in sanctis Angelis per infusionem luminis gloriæ & visionis beatæ, quam in ingressu beatitudinis acceperunt. Atque ita cum dicit nomine cæli significari Angelos, loqui de Angelis quoad naturam, seu de creatione illorum: cum vero dicit significari nomine lucis, loqui de Angelis quoad gloriam, ut aperte significat dicto libr. 11. de Ciuit. cap. 7. dicens, *Aut lucis nomine significata est sancta Ciuitas in sanctis angelis, & spiritibus beatis, de qua dicit Apostolus, quæ res est Hierusalem*, &c. Et ita etiam accipiendum est, quod in cap. 9. ait, Angelos in narratione Genes. comprehensos esse vel nomine cæli, vel potius nomine lucis. Et hoc confirmat quod eisdem locis ait, illud mane primi diei fuisse cognitionem maturam Angelorum, quæ in visione beatæ consistit, ut supra ostensum est. Denique idem conuincitur, nam diuisionem lucis à tenebris primo die factæ exponit Augustinus de diuisione inter bonos, & malos angelos, ut ex eisdem locis constat: ergo nomine lucis non potuit angelicam naturam significare, nam in illa non sunt separati boni à malis angelis, & ideo segregatio inter illos non est in primo instanti creationis facta, quauis probabile sit in primo die factam fuisse, ut in superiori tractatu disputatum est.

Nihilominus dicendum est, aliquam lucem sensibilem, & materialem factam esse in opere primi diei, & ad literam significari per illa verba, *fiat lux*, &c. Hæc est communis opinio Basilij, Ambrosij, Chrysostomi homil. 3. & aliorum Patrum, & Doctorum, quos statim referemus, explicando, quænam fuerit illa lux. Præterea omnes Patres, qui negant angelos comprehensos esse à Moysè in 1. cap. Genes. manifestè supponunt, non fuisse signum, quod

Lux Creator optime,
Lucem dierum proferens
Primordialis lucis noua
Mundi parans originem.

ubi

Vbi aperte de hac luce sensibili loquitur. Ratio-
ne item probatur hac sententia ex dictis in ult.
cap. precedentis libri, vbi ostendimus hos sex dies,
in quibus ornatus est mundus, ex his materiali-
bus, & sensibilibus, ac naturalibus, quibus uti-
mur, fuisse, sed hi dies conficiuntur ex luce visibi-
li, seu ex praesentia, & absentia eius: ergo talis fuit
ille primus dies, in quo facta est lux: ergo lux illa
sensibilis, & materialis fuit: nam ex praesentia, &
absentia eius factus est. Secundo, quia verba illa,
Et crebra erat super faciem abyssi, quae proxime ante
opus primi diei ponuntur, de tenebris materiali-
bus ad litteram intelliguntur, vt supra probatum
est, & patet manifestè ex subiecto illarum tene-
brarum, quod verbis illis *super faciem abyssi*, indica-
tur: nam *abyssi* aquarum profunditatem signi-
ficat, vt ex omnium sententia supra dictum est, &
denotant sequentia verba, *Spiritus Domini ferebatur
super aquas*: facies autem abyssi dicitur extrema
pars, vel supericies aeris, vel aquae: ergo abyssus
illa erat subiectum illarum tenebrarum: fuit ergo
subiectum materiale: ergo & tenebrae materiales
erant, sed lux facta est illo primo die ad depellen-
das tenebras: ergo lux etiam sensibilis, & materia-
lis fuit, & ita intelligenda sunt illa verba, *Et dixit
luxem a tenebris*, nam de eisdem tenebris in vtroque
loco sermo est.

Confirmatur ex ratione quā sancti Patres red-
dunt, ob quam Deus a creatione lucis ornatum
vniuersi mundi sensibilis inchoauit, nimirum
quia lux est quasi vniuersale ornamentum cælo-
rum, & elementorum, & vniuersarum rerum sen-
sibilem, quia in tenebris decor & pulchritudo
rerum cerni non potest. Vnde in lib. 4. Esdræ cap.
6. dicitur, *Et erat tunc spiritus & tenebra circum se habebant*,
& silentium sonus vocis, hominis nondum erat abs re,
nunc dixit de thesauris tuis profertur lumen luminis tui, quo
appareret opus tuum. Et hac ratione maxime vtuntur
Basil. & Beda in Exaem. & Damasc. lib. 2. de
Fide cap. 7. & Hugo de sancto Victore lib. 1. de Sa-
cram. p. 1. c. 8. & sequentibus. Accedit, quod cum de-
creuisset Deus non simul, sed certo dierum nume-
ro mundum componere, & ornare propter ratio-
nes, quas in fine precedentis lib. tetigimus, & alias
quae in thesauris diuinæ sapientiæ latent, & ab ini-
tio illorum dierum duratio totius mundi com-
putanda esset, necessarium fuit, vt lux sensibilis,
quæ fundamentum est, & quasi formalis causa si-
mul cum motu suo diem constituens, statim in
primo die crearetur: ergo lux, quæ tunc creata di-
citur, materialis, & sensibilis fuit. Vltimò confir-
mari hoc potest illa generali regula, quæ in supe-
rioribus saepe vti sumus, quia verba Scripturæ quo
ad fieri possint in proprietate sunt accipienda, præ-
sertim in historica narratione: sed lux in signifi-
catione maxime propria & vltima hanc sensibilem
lucem significat: ergo de hac intelligenda sunt ver-
ba Moysis. Neque satisfacit responsio, quam Au-
gustinus in suo fundamento indicat, quod etiam
de spiritali lumine lux proprie dicitur, nam licet
hoc verum sit secundum quandam significationem,
altioris quidem ex parte rei significatæ, nihilo-
minus absolute illa est secundaria significatio ex
sapientum vtu deriuata, spectata primæua illius
nominis impositione. Nam, vt D. Thomas 1. p. q.
67. art. 1. notauit, hæc vox lux primò imposita est,
ad significandum id, quod facit manifestationem
in sensu visus, postea verò extensa est ad signifi-
candum spirituales lucem. Et ideo inquit *ibidem* D.
Thomas, vocem illam spectatam secundum suam
primam impositionem metaphoricè ad spirita-
lia transferri, sicut etiam dixit Ambros. lib. 2. de
Fide, in principio. Quod ergo in dicto loco Gene-
sis sumenda sit illa vox in proprietate primæ si-
gnificationis suæ, ratio facta ostendit, quia Moy-
sares de opere sex dierum.

ses expresse describere voluit ornatu huius mun-
di visibilis. Iuant etiam omnes alia circumstan-
tiæ, vt est illa de tenebris quam ponderauimus, i-
tem quod illa verba, *dies, nox, mane, & vespere*, non
nisi per metaphoram ad spiritalia transferuntur
ergo in illo loco non nisi sensibilibus sumuntur: er-
go eodem modo intelligenda est lux, quæ illius
diei & noctis, & c. initium, & origo fuit.

Atque hinc responsum est ad fundamentum Au-
gustini, nam licet aliquando illa vox proprie signi-
ficet spirituales lucem, in secundaria quadam si-
gnificatione minus vltima, nihilominus nun-
quam solet ita accipi, nisi ex materia vel circun-
stantiis locutionis vsus vocis in tali significatione
inducitur. Et ideo non potest illa significatio con-
uenienter ad narrationem Moysis accommodari,
vt declaratum est. Et amplius constabit confide-
ranti, Moysen rudem populum voluisse instrue-
re, & docere ordinem creationis mundi, ideoque
etiam fuisse vsu verbis in significatione magis
vltima, & quæ omnibus statim occurrit: hoc au-
tem modo lux proprie significat lucem sensibilem.
Ideoque secundum subiectam materiam simpli-
citer negari posset antecedens, quod Augustinus
assumit. Veruntamen illo dato negamus etiam
consequentiam, nam licet illa vox plura habeat
significata etiam propria, nihilominus ipsa histo-
ria, & alia circumstantia totius sermonis osten-
dunt sensibilem lucem esse ibi ad litteram signifi-
catam. Ad primam autem Augustini probationem,
primò defendi facile posset, quod licet Angeli fue-
rint creati intra illos sex dies, nihilominus eorum
creatio non fuerit in narratione Moysis compre-
hensa, quia potuit narrare visibilia tantum ope-
ra, non inuisibilia, vt multi Patres senserunt. De-
inde dici potest, creationem Angelorum narratam
esse à Moysè in primis verbis, quibus creatio sola,
non opera ornatus, narrata est. Glorificatio au-
tem Angelorum nec narrata est in cæteris operi-
bus sex dierum, nec nobis reuelatum est, quando
inceperit, vel an intra illos sex dies facta fuerit,
quanuis probabiliter id coniectemus. Ad secun-
dam verò probationem responderemus in primis,
licet difficile nobis sit explicare, quæ fuerit illa lux,
non propterea esse relinquendum proprium, &
planum Scripturæ sensum. Deinde dicimus diffi-
cultatem illam non esse insuperabilem, quomodo
autem expedienda sit partim in sequenti cap.
partim explicando opus quarti diei docebimus.
Et inde etiam patebit responsio ad Rupertum con-
iecturam: monstrabimus enim, quomodo lux pri-
mo die facta vltra illos tres dies durare potuerit,
& vsque nunc etiam fieri non desijt. Et ita etiam
constat, quid dicendum sit ad alteram partem do-
ctrinæ Augustini dicentis, Angelos quoad crea-
tionem comprehensos esse nomine cæli, quoad
glorificationem verò nomine lucis. Nam sicut pri-
mum est verum, non excludendo ab illis verbis
creationem propriam, & materialis cæli, ita etiam
secundum admitti posset, non excludendo pro-
ductionem sensibilis lucis. Vt sensit Beda in expo-
sit. Gen. c. 1. Et eodem modo dixit Hugo de sancto
Victore supra cap. 10. in primo die, quando in ma-
teriali mundo lux sensibilis fiebat, in mundo spi-
rituali factam esse intelligibilem lucem, quæ est
mystica quædam interpretatio, & pulchra conie-
ctatio, tamen satis perfluere non potest.

CAPVT II.

Quæ fuerit sensibilis lux primo die creata.

Conueniunt omnes, qui lucem illam sensibilem
esse affirmant, fuisse formam illam eiusdem ra-
tionis cum hac luce, quæ experimur, saltem quoad
hoc, quod erat essentia quædam aeris, tenebras
depel-

6.
Ad fundam.
Augustini
in num. 2.
multiplex
responsio.

Ad Rupertum
coniecturam
ibid.